

משך חכמה

חג הסוכות – מפרשת אמור פסקא ק - קו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ג - תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

כוון להך דאמר רבי מאיר בנדרים פרק קמא דף ט, א טוב מזה שאינו נודר כל עיקר, מאי שנא נודר דלא כו', נדבה נמי לא, דילמא אתי בה לידי תקלה, כהלל הזקן, דתניא כו' מביאה חולין לעזרה ומקדישה. וזה שלימד אותנו, איך לנדור ואיך לנדוב, אשר תתנו לה', שיהא תיכף ברשות השם להקרבה. ודו"ק².



[קא]

(כג, לט) אף בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספקס את תבואת הארץ תחגוג את חג ה' שבועת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון:

מדוע כתבה תורה "באוספכם". ועוד קשה, מדוע ב' פעמים כתבה זאת התורה

(כג, לט) באספכם את תבואת הארץ כו'³. בתורת כהנים (פרק טו סעיף ז) יכול באסיפת כל הפירות תלמוד לומר כו' מגרנך ולא כל

להקרבה, וזה הפירוש "ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבתיכם אשר תתנו לה'", לכן כתבה תורה גם נדרים וגם נדבות, ללמד הן על נדרים והן על נדבות, ולא די לכתוב סתם על מתנות, ולכן הפסיקה תורה בנדרים ונדבות ממתנותיכם, ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

² תמצית דבריו: יש לדקדק, מדוע כתוב "ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבותיכם", ועוד, שמפסיק בין מתנה למתנה. והביאור בזה, דהתורה באה ללמדנו, שכשנודר או נודב, יקדיש בעזרה ומיד יתן לה', כדי שלא יהיה לו תקלה וישתמש בבהמה לצורכו, וימעול בהקדש, לכן כתוב שהנדרים והנדבות יתן לה', היינו מיד, בלא הפסק.



[קא]

³ [קא] (כג, לט) אף בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספקס את תבואת הארץ תחגוג את חג ה' שבועת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון" ע"כ. יש לדקדק, כיון שכתוב מתי יהיה חג הסוכות, דהיינו בחודש השביעי בחמשה עשר יום לחודש, מדוע כתבה תורה "באספקס את תבואת הארץ", מה הנפקא מינא מזה. ובספרא (אמור פרשה יב, פרק טו, פסקא ז) דרשו בזה, וז"ל "יכול באסיפת כל הפירות, תלמוד לומר (דברים טז, יג)

[להורדת כל המשך חכמה עם בינת החכמה חנים לחץ כאן](#)

פרשת חג הסוכות

ויקרא כג, לג-מד

פסקאות: ק - קו



[ק]

(כג, לח) מלבד שבתת ה' ומלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבתיכם אשר תתנו לה':

מדוע כתוב "ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבותיכם", ועוד, שמפסיק בין מתנה

למתנה

(כג, לח) מלבד שבתת ה' ומלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם כו' נדבותיכם אשר תתנו לה'¹. הזרות מבואר, שהיה למכתב ומלבד מתנותיכם אשר תתנו לה', וסמך זה אצל נדבותיכם. ויתכן, כי

¹ [ק] (כג, לח) "מלבד שבתת ה' ומלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבתיכם אשר תתנו לה'" ע"כ. ויש לדקדק: א. כיון דכתיב מלבד מתנותיכם, זה כולל נדרים ונדבות, ודי לכתוב מלבד מתנותיכם אשר תתנו לה'. ב. כיון דאשר תתנו לה' עולה על מתנותיכם, היה לכתוב אשר תתנו לה' סמוך למתנותיכם, ולא להפסיק בנדרים ונדבות.

ונראה על פי הא דאמר רבי מאיר בנדרים (ט, א), על הכתוב בקהלת (ה, ד) "טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם", שהכתוב עולה על הכתוב לפני כן (פסוק ג) "כאשר תדור נדר לאלהים אל תאחר לשלמו כי אין חפץ בפסילים את אשר תדור שלם", ואומר, שטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. ומבאר הש"ס, שנדבה מותר, שנדר הוא שאומר הרי עלי להביא נדר, ונדבה הוא שאומר הרי זו. ומקשה הש"ס, מאי שנא נדר דלא ראוי לנדור שמא יבוא לידי תקלה, שלא יביא את נדרו בזמן ויעבור על כל תאחר, גם אם מקדיש בהמה לנדבה יכול לבוא לידי תקלה, שישתמש בבהמה שנדב לה' לצורך חולין וימעול. ומתיר הש"ס, שבנדבה יכול לעשות כהלל שלא יבוא לידי תקלה, "דתניא אמרו על הילל הזקן שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו, מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדישה, וסומך עליה ושוחטה". אבל בנדר יש חשש שיבוא לידי תקלה של איסור כל תאחר. והנה לפי זה, גם הנודר צריך להזהר שלא ישתמש בבהמת קדשים לחולין ולהקדישה לנדור בעזרה.

ועל פי זה מבואר הכל. דבא הכתוב ללמד איך לנדור ואיך לנדוב, לפיכך כתוב שאת הנדרים והנדבות יתנו לה', דהיינו, שיהא תיכף ברשות ה'

משך חכמה

חג הסוכות – מפרשת אמור פסקא ק - קו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ג - תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

שיש בו אסיפה כו' בעינא רוב אסיף כו' מידי רוב אסיף כתיב, והא כתיבא, כדדריש בתורת כהנים. אולם אחר העיון התבוננתי,

גרנך כו', יכול אפילו מקצתם כו' כיצד ברוב אסיפת כל הפירות. לפי זה תמיה טובה מה דקאמר בראש השנה דף ז, א איזהו חודש

ומהיקב, דהיינו קש וזמורות ענפים, שאינם בעלי חיים ואינם מקבלים טומאה. ומקשה הש"ס, אולי הכוונה שיש לסכך בגורן עצמו, דהיינו בחטים, שהם דבר מאכל ומקבל טומאה, וכן לסכך בין עצמו כשהוא קרוש, והוא משקה שמקבל טומאה, ומגלן שאסור לסכך בדבר המקבל טומאה. ומתרץ רב אשי, דכיון שכתוב "מגורונך" "מיקבך", ולא כתוב 'גורונך' 'יקבך', משמע שיש לסכך בדבר שאתה נוטל "מ"הגורן, ולא בגורן עצמו, וכן דבר שאתה נוטל "מ"היקב, ולא ביקב עצמו.

ולפי זה אין פסוק מיותר, דהא דכתיב כאן "בְּאֶסְפָּכָם אֶת תְּבוּאֹת הָאָרֶץ", בא ללמד על זמן חג הסוכות, והא דכתיב באספך מגורונך ומיקבך לא בא ללמד על זמן חג הסוכות, אלא בא ללמד על הסכך ממה עושים אותו, וכיון שאין מקרא מיותר אפשר לפרש "באספכם" על מיעוט אסיפה.

אבל בתורת כהנים דדרשו על רוב אסיפה, כיון שהיה לתורת כהנים מקרא מיותר, דסתם תורת כהנים רבי יהודה היא, ורבי יהודה סובר בסוכה (לו, ב) דאין לסכך סוכה אלא מארבעה מינים בלבד, ולפי זה על כורחך אינו דורש "באספך מגורונך ומיקבך" על סכך, דגורן ויקב אינו מארבע מינים שבלולב, וכן כתבו התוס' בסוכה (שם, ד"ה רבי יהודה), ולפי זה על כורחך רבי יהודה דורש את הכתוב בפ' ראה, דבא ללמד מתי יהיה חג הסוכות, ואם כן יש קרא מיותר, דב' פעמים כתבה תורה שחג הסוכות יהיה בזמן אסיפה, לפיכך בהכרח בא ללמד על רוב אסיפה, אבל הש"ס שמקשה מגלן דבאספכם משמע רוב אסיפה, אולי הוא מיעוט, אינו סובר כרבי יהודה, ודורש קרא דמגורונך ויקבך לסכך ולא לזמן חג הסוכות, וממילא אין מקרא מיותר, ולשון "באספך" יכול להתפרש מיעוט אסיפה, ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

[א. ה. ודע דרבינו מפרש את פשט התורת כהנים בדרך זו שביארנו, דלשון באספכם משמע גם מיעוט אסיפה, וגם משמע כל אסיפה, ורק מחמת יתור קרא דדרשו דאספכם הוא לרוב. אבל בקרבן אהרן מפרש דלשון באספכם גופיה משמע כל האסיפה, ולשון מגורונך ומיקבך משמע מיעוט, וכדי ליישב הסתירה אמרו בתורת כהנים שיהיה ברוב אסיפה, שרובו ככולו. ולפי ביאורו אין לתרץ מה שכתב רבינו, דהרי סתם לשון באספכם משמע כולו, ואיך מקשה הש"ס דאולי משמעו מיעוט. ושיטת רבינו בביאור הספרא הוא מוכח מתוך קושיית הש"ס, שלשון באספכם משמע גם מיעוט, ועל כורחך דמחמת יתור לשון בלבד דדרשו רוב בתורת כהנים, וכמו שביארנו בסייעתא דשמיא].

באספך מגורונך ומיקבך, מגורונך ולא כל גורנך, מיקבך ולא כל יקבך. אי באספך מגורונך ומיקבך, יכול מקצתם, תלמוד לומר (ויקרא כג, לט) באספכם את תבואת הארץ, כיצד, השתדל לעבר את השנה, שתעשה את החג ברוב אסיפת כל הפירות" ע"כ.

הנה הוקשה לתורת כהנים, מדוע כתבה תורה ב' פעמים שזמן חג הסוכות יהיה באסיפת התבואה, ומתרץ, שבא ללמד שיעברו את השנה כדי שחג הסוכות יחול בזמן שאוספים את רוב התבואה, דלשון באספכם משמע גם כל התבואה, ולשון מגורונך ומיקבך משמע מיעוט, לכן כתבה תורה ב' פעמים, ללמד שהוא בזמן רוב תבואה, דרובו ככולו. אבל אם היה כתוב רק באספכם, הייתי מפרש אפילו מעט אסיפה, או הייתי מפרש "כל" אסיפה, ובא הכתוב בפ' ראה לגלות שיהיה רוב, דאם לא כן, למה כתוב בפ' ראה עוד פעם בזמן אסיפה.

ולפי זה יש להקשות, על הא דאיתא בראש השנה (ז, א), מגלן שניסן ראש חודשים, ואמרו, מדכתיב הכא שבחודש השביעי, הוא זמן אסיפת התבואה, והוא חודש תשרי, שמע מינא שניסן חודש הראשון. ומקשה הש"ס דלמא ניסן הוא באייר, וחודש השביעי הוא מר חשון, ומתרץ דבחשון אין כבר אסיף ומקרא מוכח שצריך להיות בזמן שעושים אסיפה, לכן בהכרח הוא תשרי. ומקשה הש"ס, אולי חודש השביעי הוא באלול, שיש בו כבר קצת אסיפה, ולפי זה ניסן יהיה באדר, ומתרץ הש"ס, דלשון הכתוב באוספכם מתבואת הארץ, משמע לפחות אסיפה של רוב תבואה, ובחודש אלול אוספים רק מקצת תבואה. ומקשה הש"ס, וכי משמעות הלשון "באספכם" מוכח שהוא "רוב", אולי גם מעט אסיפה נקרא "באספכם", וחודש השביעי יהיה בחודש אלול, וניסן הוא באדר. והש"ס אינו מוצא תירוצ' לתמיה זו, ודורש דרשה אחרת ממקום אחר, שניסן הוא חודש הראשון.

והשתא יש לתמוה טובא, הא באמת כתוב בתורה רוב אסיפה כיון שכתוב פעמיים שיהיה חג הסוכות בזמן אסיפה, כמו שמבאר בתורת כהנים, ואיך דוחה הש"ס דרשה זאת כנגד דברי התורת כהנים.

ונראה בזה, דהנה אמרו בסנהדרין (פו, א) דסתם ספרא רבי יהודה, ורק רבי יהודה יכול לדורש רוב אסיף מהסתירה של המקראות, כפי שיבואר להלן. דהנה בסוכה (יב, א) אמרו, מגלן שסכך אינו אלא מדבר שאינו בעלי חיים ושאינו מקבל טומאה, דכתיב (דברים טז, יג) "חַג הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ שִׁבְעַת יָמִים בְּאֶסְפָּךְ מִגִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבְּךָ", וקשה מה בא הכתוב להשמיעני "באספך מגורונך ומיקבך", אלא שבא ללמד, שסכך תעשה ממה שאתה אוסף מהגורן

משך חכמה

חג הסוכות – מפרשת אמור פסקא ק - קו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ג - תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת וְעֶרְבֵי נָחַל וּשְׂמִיחָתָם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׂבַעַת יָמִים:

הסעם שמתוך ארבעת המינים, רק האתרוג הוא פרי ראוי לאכילה

(מ) ולקחתם לכם וכו' פרי עץ הדור. יתכן⁵ עוד דמרזו דמכל האוסף והעמל שיגעו וזרעו וחרשו וקצרו וכו', העיקר מזה הוא הניתן לשומרי הדת והעניים, המה הכהנים והלויים והעניים. כי מעשר ראשון ומעשר עני או מעשר שני, והביכורים והפאה והתרומה שהן כל אחד, אחד מששים, ובכללם הם אחד מעשרים, שהוא הנוסף מחלק רביעי על חלק חמישי, שעודפו הוא חלק אחד מעשרים. והגם כי שני המעשרות אינם שוים, שמעשר שני מהמותר, זה משלים הלפט. לזה מורה, שמפרי הארץ, הרביעי, שנתחלק לעניים וללויים ולכהנים, הוא מרכז המטרה בכל עמל

נותנים לכהנים וללויים ולעניים, לרמז, שהרביע הניתן לכהנים וללויים ועניים, הוא מרכז המטרה בכל עמל אדם לפיהו, והרביעי הוא קודש הילולים, ושמיחתם לפני ה' אלוקים שזכותם לחלק לעניים ולקיים מצוה זו. לפיכך חלק הרביעי הוא המובחר מכל ארבעת המינים.

והחשבון שסך הכל הוא רביע, הוא כדלהלן, דהנה נתינה הראויה מביכורים הוא אחד משישים (ירושלמי ביכורים ג, א. רמב"ם ביכורים ב, יז), וכן פאה (ירושלמי שם. רמב"ם א, טו). וכן בתרומה, הפחות בנתינה הוא אחד משישים, כדתנן בתרומות (ד, ג. רמב"ם תרומות, ג, ב). וכשתצרף שלוש פעמים אחד משישים, עולה אחד מעשרים [שאם השלם מחולק לשישים חלקים, ואתה נוטל שלושה חלקים של אחד משישים, יש בידך אחד מעשרים, שאם תחלק את השלם לעשרים חלקים, יהיה חלק אחד ממנו, כשיעור שלושה חלקים של אחד משישים].

והנה מעשר ראשון הוא עשירית. ואף על פי שהוא עשירית ממה שנשאר לאחר שהופחת אחד משישים תרומה גדולה, נראה, שגם על זה הלפט משלים כדלהלן, ולא האריך רבינו לבאר זאת, כי נכלל במה שכתב להלן].

וכשנוסיף מעשר עני או מעשר שני, הוא חמישית ממה שגדל בשדהו. ואף על פי ששיעור מעשר עני או שני אינו עשירית ממה שגדל בשדהו, שהרי שמעשר שני הוא עשירית ממה שנתר לאחר הפרשת מעשר ראשון, מכל מקום, יש להוסיף לזה הלפט שמשלים לחסר זה [א. ה. ומה שהקשה רבינו דוקא ממעשר עני ולא ממעשר שני, לאו בדוקא הוא, וחד נקט] שעולה חמישית. והשתא נוסף לזה אחד מעשרים של ביכורים פאה ותרומה, שעולה הכל בסך רביעית מהגדל בשדהו, כפי שנתבאר, שעשירית היא ההפרש בין חומש לרביע.

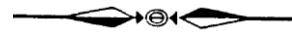
דסתם ספרא רבי יהודה (סנהדרין פו, א), ואיהו סובר, דאין מסככין אלא מארבעת מינים (סוכה לו, ב), ועל כורחך דלית ליה הך דדריש רבי יוחנן הך קרא (דברים טז, יג) דבאספך מגרנד ומיקבך, על פסולת גורן ויקב, וכמו שכתבו תוס' סוכה לו, ב (ד"ה רבי יהודה), אבל לדידן איצטריך קרא להך דדריש רבי יוחנן, דבפסולת גורן ויקב מסככין, ואם כן לא כתיבא רוב אסיף, ומגרנד דריש, ולא גורן עצמו. ודו"ק⁴.



[קב]

ויקרא (כג, מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת

⁴ תמצית דבריו: יש לדקדק, מדוע כתבה תורה באוספכם. ועוד קשה, מדוע ב' פעמים כתבה זאת התורה, כאן ובפרשת ראה, באספך מגרונך ומיקבך. והביאור בזה, לפי חכמים שסכך אינו צריך להיות מארבע מינים שבלולב, בפ' ראה כתוב באוספך מגורנד ומיקבך, ללמד שסכך יהיה מפסולת גורן ויקב, שאינו בעלי חיים, ושהוא תלוש, ואינו מקבל טומאה. וכאן כתוב באספך, ללמד שיעברו את השנה כדי שיהיה חג הסוכות בזמן אסיפה. ולרבי יהודה שסכך הוא רק מארבע מינים שבלולב, גם הכתוב בפ' ראה בא ללמד שחג הסוכות יהיה בזמן אסיפה, וכתבה תורה ב' פעמים, ללמד שיהיה בזמן "רוב" אסיפה, דמגרונך ויקבך משמע מיעוט, ובאוספך משמע גם כל אסיפה, ומכאן שיהיה חג הסוכות בזמן רוב אסיפה, דרובו ככולו.



[קב]

⁵ [קב] (כג, מ) "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת וְעֶרְבֵי נָחַל וּשְׂמִיחָתָם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׂבַעַת יָמִים" ע"כ. יש לומר בדרך רמז מדוע מכל ארבעת המינים, שלושה אינם ראויים לאכילה, והפרי הראוי לאכילה הוא רק האתרוג, [שהרי הלולב, אף על פי שבא מעץ הנותן פירות, מכל מקום, כפות תמרים אינם ראויים לאכילה].

ונראה, שכיון שסך כל מה שחייבה תורה לתת לכהנים וללויים ולעניים ממה שזרע וגדל בחצירו הוא רביע, כפי שיבואר להלן, לפיכך אמרה תורה שאחד מארבעת המינים יהיה אתרוג, שהוא פרי הראוי לאכילה, שמפירות בלבד

משך חכמה

חג הסוכות – מפרשת אמור פסקא ק - קו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ג - תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

ימים בשנה הוו. וזה מדויק יותר, לפי מה שכתוב בתשא (שמות לד, כב) תקופת השנה, והרמב"ם (קידוש החודש ד, ז) פסק דעל תקופת תשרי לבד אין מעברים, ויתכן דהתקופה בתוך החג, ורק בשנה אחת הוו. אבל ניסן מעברים על תקופת ניסן, ולכן כתוב (שמות לד, יח) למועד חודש האביב⁸.



[קד]

(ויקרא כג, מב) בַּסֶּכֶת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ בַּסֶּכֶת:

הטעם שציוותה תורה על סוכה וארבעת המינים

(מב) בסכת תשבו וכו'. התורה האלקית⁹, יש בה מצוות שהם

תִּאֲכְלוּ, הוא ללא הפסקה, דמצות אוכלים אף בשבת. וזה מדוקדק יותר, דהנה עוד יש לדקדק, מדוע לא כתוב שבעת ימים בחודש האסיף, וכתוב בשנה, ונראה, על פי דברי הרמב"ם (קידוש החודש פרק ד), דפסק שאין מעברין את השנה כדי שתפול תקופת החג בתוך החג, ורק על תקופת אביב מעברין השנה שתפול בפסח, אם כן חג הסוכות לא יהיה תמיד בחודש של תקופת תשרי, אבל יהיה בשנה, וזה מדוקדק מאוד בכתוב, שבחג הפסח כתוב (שמות לד, יח) אֶת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שְׁבַעַת יָמִים תִּאֲכַל מִצּוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב, ולגבי חג הסוכות כתוב (שמות פרק לד, כב) וְיִחַג הָאֶסִּיף תְּקִיפֶת הַשָּׁנָה, הנה בחג הפסח כתוב במועד חודש האביב, כי לעולם יהיה חג הפסח בתקופת חודש האביב, אבל חג הסוכות דהוא חג, אין בהכרח שיפול בחודש האסיף, שאין מעברין השנה בשבילו, אלא יהיה בתקופת השנה, ולכן כתוב בכתוב "שְׁבַעַת יָמִים בַּשָּׁנָה" ולא בחודש, לרמז על זה.

⁸ תמצית דבריו: הטעם שכתוב שבעה ימים "בשנה", לרמז שאין השבעה ימים רצופים, שבשבת אין קרבן חגיגה. ולא כתוב בחודש האסיף, כיון שחג הסוכות יכול לחול שלא בתקופת תשרי, משא"כ פסח, ולכן כתיב ביה למועד חודש האביב, כי מעברין על תקופת ניסן.



[קד]

⁹ [קד] (ויקרא כג, מב) בַּסֶּכֶת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ

אדם לפיהו, והרביעי הוא קודש הילולים. ולכן מכל הארבעה מינים, הפרי אינו רק האתרוג, שהוא רק חלק רביעי, ולזה תשמחו, שזכותם לחלק לעניים ולקיים מצוה זו⁶.



[קג]

(ויקרא כג, מא) וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חַג לַה' שְׁבַעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תִּחְגְּלוּ אֹתוֹ:

מדוע כתוב שבעה ימים "בשנה"

(מא) וחגתם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה. לפי דברי ר' יהודה [בן] ספרא (פסחים ע, ב) שמונה הוו, אלא מכאן לחגיגה שאינה דוחה השבת. לכן כאן כתוב שבעת ימים בשנה, שהשבעה ימים אינם רצופים, כמו כל הנך, רק שבת מפסיק ביניהם, ורק שבעת

⁶ תמצית דבריו: הטעם שמתוך ארבעת המינים, רק האתרוג הוא פרי ראוי לאכילה, לרמז, שהרביע שנותנים לכהנים לויים ועניים משדהו – מעשר ראשון, מעשר שניעני, ביכורים, פאה, תרומה ולקט, שסך הכל הוא רביע ממשדהו - הוא העיקר בכל עמל האדם, שנותן לשומרי הדת והעניים. ועל זה, "ושמחתם לפני ה'", שזיכתם לתת להם.



[קג]

⁷ [קג] (ויקרא כג, מא) וְיִחַגְתֶּם אֹתוֹ חַג לַה' שְׁבַעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תִּחְגְּלוּ אֹתוֹ ע"כ. יש לדקדק, מדוע כתוב "שְׁבַעַת יָמִים בַּשָּׁנָה" מה הוא לשון "בשנה" שלא כתוב בפסח.

ונראה על פי מה דאמרו (פסחים ע, ב) מנין שקרבן חגיגה אינו דוחה שבת, וז"ל "ורבנן מאי טעמא לא דחי שבת, הא ודאי קרבן ציבור הוא, אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בן ספרא, אמר קרא וחגתם אתו חג לה' שבעת ימים בשנה, שבעה, שמונה הוו, אלא מכאן לחגיגה שאינה דוחה את השבת". הנה מבואר, דדרשו חז"ל שאינו דוחה שבת, מדכתיב חג שבעה ולא שמונה, שהרי גם ביום טוב אחרון יכול להקריב קרבן חגיגה, אלא בא ללמד דלעולם אין שמונה ימים, דבשבת אין מקריבין קרבן חגיגה. ונראה, דיש בכתוב כאן עוד רמז לזה, דלפיכך כתיב בשנה, להורות שאין השבעה ימים רצופים כשאר קרבנות, אלא הם שבעה ימים בשנה אחת, אבל השבת מפסיקה ביניהם, אבל בחג הפסח דכתיב (ויקרא כג, ו) "שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת

משך חכמה

חג הסוכות – מפרשת אמור פסקא ק - קו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ג - תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

הטבע, רק שהוא על פי חוקי החכמה העליונה בפרטים מצוינים לפי טעמי החכמה האלקית, ועל זה אמרו (בבא מציעא סא, ב) המעלה (ויקרא יא, מה) מעלה שעשיתי להם שהבדילם מהשרצים. והנה מחק הטבעי לשמוח עת האסיף בזרעונים ובעטרות של שבלים, כנהוג בין העמים, על זה באה התורה והגבילה ד' מינים ידועים בקבלה, ואמרה ושמחתם לפני ה' שבעת ימים. לכן גבי אתרוג לא נזכר רק הוקצה למצותו (סוכה מו, ב), אבל שיהא חל שם שמים לא הוזכר בגמרא [רק ברשי לו יעויין שם]. ומפני זה מצוות שהן נגד הטבע צריכין הכנה רבה וחיזוק, לכן כתוב תעשה (דברים טז, יז) בסוכה [ולבית שמאי בעי

מדריכים האדם נגד הטבע, ויש מצוות שהם כפי הטבע, רק שהם מטהרים את הטבע ומזככים אותה. וזה מצות סוכה, אחרי שהאדם הוא עמל בשדה כל הקיץ, יחרוש, יזרע, ויעדור, ויקצור, ויעמר, ועמל בשדה, ויאסוף את גרנו, ואסמיו מלאו בר, ולבו שמח בפרי עמלו, מה מתוקה לו מנוחתו להסתופף בצל ביתו, אז באה התורה ואמרה צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי, זה נגד הטבע לקדש כוחות האדם והרגשותיו מגבול החמרי. ולכן אמרו (סוכה ט, א) חג הסוכות תעשה לה', שיהא שם שמים חל על הסוכה כעל החגיגה, והוא ענין קדושה, ועצי סוכה אסורים מן התורה (סוכה ט, א גמ' ותוד"ה מנין). אמנם, יש מצוות שהן כפי חוקי

אבל לולב הוא על פי חוקי הטבע, לשמוח עת האסיף בזרעונים ובעטרות של שבלים, כנהוג בין העמים, על זה באה התורה והגבילה ד' מינים ידועים בקבלה, ואמרה ושמחתם לפני ה' שבעת ימים. לכן גבי אתרוג לא נזכר רק הוקצה למצותו (סוכה מו, ב), אבל שיהא חל שם שמים לא הוזכר בגמרא [רק ברשי לו יעויין שם]. ומפני זה מצוות שהן נגד הטבע צריכין הכנה רבה וחיזוק, לכן כתוב תעשה (דברים טז, יז) בסוכה [ולבית שמאי בעי שיהא לשם חג (סוכה ט, א)], ותעשה ולא מן העשוי (סוכה יא, ב), לא כן בד' מינים (סוכה יא, ב), שהן כפי הטבע, אינו צריך הכנה רבה, ואף שאינו אגוד כשר (סוכה יא, ב), וליכא עשייה גביה, ולא שייך תעשה ולא מן העשוי, וליקט ענבים ביום טוב כשר (סוכה לג, א).

ומצאנו ענין זה במקום אחר, דכתיב (ויקרא יא, מה) "כִּי אָנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיטֵלְכֶם לְאֶלְהֵיכֶם וְהִיטֵמְךָ קִדּוּשׁ אֲנִי", וגרסין בבבא מציעא (סא, ב) "מאי שנא הכא המעלה דכתב רחמנא, אמר ליה, לכדתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל, אמר הקדוש ברוך הוא אילמלא (לא) העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה, שאין מטמאין בשרצים דיי" ע"כ. פירוש, הוקשה לחז"ל מדוע לא כתוב המוציא (תורה תמימה, שם), אלא לרמוז שיש להם עילוי על ידי זה, כפרש"י (שם) "אלא בשביל דבר זה - כדמפרש לקמיה שהן מעולים ונאים, ואינן נמאסים בשקצים הללו, להכי כתב לשון עילוי, שמעלה גדולה היא אצלם" עכ"ל. מבואר, שאף על פי ששקצים נמאסים ואין חוק בטבע הנמשך לאוכלם, אף על פי כן, כיון שהבדילה התורה את ישראל מהשקצים היא מעלה להם שפורשים מהם מחמת ציווי ה', וזה כמצוות שהם לא נגד חוק הטבע, אבל גזרה חכמה העליונה לעשותם בפרטים מסויימים, [ומכל מקום לא זכיתי להבין מדוע נקט דוקא ענין זה].

בַּפֶּסֶת" ע"כ. יש לדקדק: א. דתנא (סוכה ט, א) "תניא רבי יהודה בן בתירה אומר, כשם שחל שם שמים על החגיגה, כך חל שם שמים על הסוכה, שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה', מה חג לה' אף סוכה לה'" ע"כ. והדבר צריך ביאור, מדוע חל שם שמים על סוכה, מה שלא מציינו בשום תשמיש מצוה. ב. אם הוא מיוחד לחג הסוכות, אם כן מדוע ד' מינים אין שם שמים חל עליהם, ועל לולב אמרו רק שהוקצה למצותו ולא אמרו שחל עליו שם שמים. ג. מדוע בסוכה יש פסול של תעשה ולא מן העשוי, וצריך לעשות הסוכה לשם צל לבית הלל (סוכה ט, א), ולבית שמאי צריך לשם חג (שם), וארבעה מינים כשרים אפילו אינו אגוד, שלא עשה הכנה (יא, ב). לרבנן דהלכה כווייהו) ואין פסול של תעשה ולא מן העשוי, ואם ליקט ביום טוב ענבים של הדס שפוסלים אותו, ונעשה ממילא כשר, כשר ההדס (סוכה לג, א) ולא פסול מטעם תעשה ולא מן העשוי.

ונראה בזה, שיש שני סוגים של מצוות בתורה: מצוות שהם נגד הטבע האנושי, ומטרתן לזכך את החומר, "ויש מצוות שהן כפי חוקי הטבע, רק שהוא על פי חוקי החכמה העליונה בפרטים מצוינים לפי טעמי החכמה האלקית". והמצוות שהם נגד חוק הטבע, ובאו לזככו צריכים הכנה רבה, וחל עליהם קדושה. ואלו שהן באות בחוק הטבע, אינן צריכות הכנה רבה. והנה מצות סוכה היא נגד הטבע, אחרי שהאדם הוא עמל בשדה כל הקיץ, יחרוש, יזרע, ויעדור, ויקצור, ויעמר, ועמל בשדה, ויאסוף את גרנו, ואסמיו מלאו בר, ולבו שמח בפרי עמלו, מה מתוקה לו מנוחתו להסתופף בצל ביתו, אז באה התורה ואמרה צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי, זה נגד הטבע לקדש כוחות האדם והרגשותיו מגבול החמרי. ולכן אמרו (סוכה ט, א) חג הסוכות תעשה לה', שיהא שם שמים חל על הסוכה כעל החגיגה, והוא ענין קדושה, ועצי סוכה אסורים מן התורה (סוכה ט, א גמ' ותוד"ה מנין).

משך חכמה

חג הסוכות – מפרשת אמור פסקא ק - קו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ג - תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

מדוע רק בסוכות כתוב למען ידעו כו' והרי גם פסח הוא זכר ליציאת מצרים

(כג, מב) למען ידעו וכו' כי בסוכות הושבתי וכו' מארץ מצרים אני ה' אלקיכם¹¹. בכל פרשת המועדות לא נזכר יציאת מצרים לבד כאן. נראה, דהשם יתברך הוציאם מבית עבדים להיות להם לאלקים ואינם עבדים לזולתו, לכן עבדי הם ולא עבדים לעבדים (בבא מציעא י, א), וראשית בצאתם ממצרים אמר להם, כי יצא בשש, כי אין קנין בישראל רק לה' לבדו, ולכן בסוף פרשת שילוח עבדים (ויקרא כה, נה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי כו' אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' וכו', ולכן גם מגלות יוציא לבלי היות עבדי אחשוורוש, כמו שהבטיח (ויקרא כו, מד – מה) וזכרתי להם כו' אשר כו', וזה בא מסיבת קדושת המצוות אשר מקדשים את ישראל וכל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק שלא יחטא, שנאמר חונה

משועבדים לה', וכל זמן שמשועבדים לפרעה אינם יכולים להיות משועבדים לה'. והנה שיעבוד זה להיות משועבד לה' לא יתכן רק על ידי קיום מצוות והכנעת כל החומר, אז יהיה משוחרר משיעבוד אחרים, כי על ידי המצוות הוא מסובב בקדושת ה'.

לכן עבדי הם ולא עבדים לעבדים (בבא מציעא י, א), וראשית בצאתם ממצרים אמר להם, כי יצא בשש, כי אין קנין בישראל רק לה' לבדו, ולכן בסוף פרשת שילוח עבדים (ויקרא כה, נה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי כו' אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' וכו', ולכן גם מגלות יוציא לבלי היות עבדי אחשוורוש, כמו שהבטיח (ויקרא כו, מד – מה) וזכרתי להם כו' אשר כו', וזה בא מסיבת קדושת המצוות אשר מקדשים את ישראל וכל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק שלא יחטא, שנאמר חונה מלאך ה' סביב מצוות המסבכים האדם כו'.

אולם כל החומר בכל מקום נתקדש בבואו לראות בעזרה וזה יראה האדון, שאין לו אלא אדון אחד, כי מי יוכל להשתעבד במי שקנוי להאדון יתברך, אמנם זה רק בלא חומריותו, אכן מצוה שיכנס האדם בכל חומר, היינו באכילה ושתייה, ושינה וכו' היא הסוכה, לכן נתקדש כל החומר הישראלי, שלא יוכל להשתעבד ולהמכר לבן אדם, רק יהיו עבדי ה' כמו שהוציאם ממצרים להיות לו לעבדים והוא יהיה להם לאלקים, ודו"ק. ולכן זכו לענני כבוד שהיו מוקפים כל חומריותם בענן ה' יומם ואש לילה ולפי זה יש עומק אחר לגמרי למשמעות למען ידעו כו', שאין הפירוש כפשוטו, שעל ידי הסוכה ידעו שהוציאם ממצרים, אלא עומק הכונה היא, שעל ידי קדושת הסוכה הגדולה ידעו שה' הוציאם ממצרים ליטול מהם עול שיעבוד, כדי שיוכל לחול עליהם קדושת הסוכה.

שיהא לשם חג (סוכה ט, א), ותעשה ולא מן העשוי (סוכה יא, ב), לא כן בד' מינים (סוכה יא, ב), שהן כפי הטבע, אינו צריך הכנה רבה, ואף שאינו אגוד כשר (סוכה יא, ב), וליכא עשייה גביה, ולא שייך תעשה ולא מן העשוי, וליקט ענבים ביום טוב כשר (סוכה לג, א), ודו"ק¹⁰.



[קה]

(כג, מב) בספכת תשבו שבעת ימים כל האזרח ב'ישראל ישבו בספכת: (מג) למען ידעו דרתיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם:

¹⁰ תמצית דבריו: סוכה היא מצוה נגד הטבע - שרוצה לנוח לאחר עמל הקיץ - ובאה לזכך את החומר. לכן מצותה קדושה, ועצי סוכה קדושים, וצריכה הכנה, ופסול בה מן העשוי. משא"כ ד' מינים הוא מנהג האומות לשמוח בסיום הקציר, אלא שהיא מצוה בחוקי הטבע, לכן אינם קדושים, ואינם צריכים הכנה.



[קה]

¹¹ [קה] (כג, מב-מג) – "(מב) בספכת תשבו שבעת ימים כל האזרח ב'ישראל ישבו בספכת: (מג) למען ידעו דרתיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם" ע"כ. יש לדקדק, הרי כל המועדות הם זכר ליציאת מצרים, במיוחד חג הפסח שהוא זכר ליציאת מצרים, ולא נזכר בכל המועדות יציאת מצרים רק בחג הסוכות. ואע"פ שכתוב למען ידעו דרתיכם כו' ולכן כתיב יציאת מצרים, אם כן מדוע לא כתיב בפסח למען ידעו כו', והרי חיוב אכילת מצה זכר ליציאת מצרים, על כרחך יש טעם מיוחד בחג הסוכות שאין באף אחד מהמועדות.

ונראה, שעבודות לה' ועבודות לאחרים תלויות זו בזו, שלא יתכן להיות משועבד לאחר ולהיות משועבד לה', ולא יתכן להיות משועבד לה' ולהיות משועבד לאחר, וככל שאדם משתעבד לה' יהיה פחות משועבד לאחרים. ולכן הוציאם ממצרים ולא נתן להם את התורה במצרים, כיון שבנתינת התורה נהיו משועבדים לה', ולא יתכן שיעבוד לה' כאשר משועבדים למצרים, והטעם העיקרי ביציאת מצרים היה כדי שיהיו יכולים להיות

משך חכמה

חג הסוכות – מפרשת אמור פסקא ק - קו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ג - תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

[קו]

מה הוא ביאור הירושלמי שיש לאכול חולין בטהרה בשבעה ימים בשנה

ירושלמי¹³ שבת פרק א הלכה ג. רבי חייא רובא מקפיד לרב, אין את יכול מיכול כל שתא חולין בטהרה, אכול, ואם לא, תהא אכיל שבעה ימים מן שתא. עיין רא"ש סוף ראש השנה (ד, סוף פסקא יד) בשם אבי העזרי קבלתי כו'. ואם קבלה נקבל. ונראה לפרש, דכוונתו על שבעת ימים טובים, היינו פסח שני ימים, וסוכות שני ימים, ועצרת יום אחד, וראש השנה, לבד מקום הועד היו עושין שני ימים מספיקא, והיו שבעת יומין, שלעולם יטהר עצמו ברגל (ראש השנה טז, ב), לכן צוה להזהר באכילת חולין בטהרה בימים אלו. ודו"ק

בטהרה יותר משאר השנה, אפילו שהם ימי תשובה, אבל אם אינו מקפיד על זה כל השנה, ואינו שב מזה, מה תועלת היא זו.

ונראה לפרש פירוש אחר, דשבעה ימים אלו הם שבעה ימים טובים שיש בשנה, והם שני ימים של פסח, ושני ימים של סוכות, ויום אחד עצרת, ושני ימים ראש השנה, שאפילו בארץ ישראל היו עושים שני ימים ראש השנה, חוץ ממקום הוועד שהיו מקבלים שם את העדים (ראש השנה לא, ב).

ובזה מבואר היטב מדוע בשבעה ימים אלו יש לאכול חולין בטהרה, דכיון שאמרו חז"ל בראש השנה (טז, א) שחייב אדם לטהר עצמו ברגל, לפיכך בימים אלו, שבלאו הכי הוא מטהר עצמו, יש לו לאכול חולין בטהרה. [א.

ה. ואף על פי שכתב הרא"ש (יומא ח, כד), והטור (אור"ח תרח), ועוד הרבה ראשונים, שבזמן הזה אין מצוה לטהר עצמו ברגל, ולכן השמיטו הפוסקים דין זה, מכל מקום יש גדולי עולם שכתבו שגם בזמן הזה יש מצוה לטהר, דז"ל השל"ה (מסכת סוכה, פרק נר מצוה, אות מב) "ולפי שהמועדים ימי דינא, אמר רבי יצחק חייב אדם לטהר את עצמו ברגל (ראש השנה טז ב), כדי שיכנס בטהרה ליום הדין, כמו ראש השנה ויום הכפורים". וכן משמע שסובר להלכה הבית שמואל (אבן העזר נה, י עיין שם) והדברים ארוכים. ובאמת אין צורך לכל זה, דכיון שר' חייא צוה שיאכל חולין בטהרה, מוכח שנהג בזמניהם טומאה וטהרה, ובזמן ההוא הרבה כתבו שהיה חייב לטהר ברגל, אפילו שכבר חרב בית המקדש]. ומבאר הכל בסייעתא דשמיא.

תמצית דבריו: אמרו בירושלמי, שמי שקשה עליו לאוכל חולין בטהרה, מכל מקום בשבעה ימים בשנה יאכל חולין בטהרה. וכתב הרא"ש שיש קבלה, שהם השבעה ימים שבין ר"ה ליו"כ. והמשך חכמה מבאר, שהם שבעה ימים טובים שיש בשנה, שחייב אדם לטהר עצמו ברגל.

מלאך ה' סביב מצוות המסבבים האדם כו' אולם כל החומר בכל מקום נתקדש בבואו לראות בעזרה וזה יראה האדון, שאין לו אלא אדון אחד, כי מי יוכל להשתעבד במי שקנוי להאדון יתברך, אמנם זה רק בלא חומריותו, אכן מצוה שיכנס האדם בכל חומרו, היינו באכילה ושתייה, ושינה וכו' היא הסוכה, לכן נתקדש כל החומר הישראלי, שלא יוכל להשתעבד ולהמכר לבן אדם, רק יהיו עבדי ה' כמו שהוציאם ממצרים להיות לו לעבדים והוא יהיה להם לאלקים, ודו"ק. ולכן זכו לענני כבוד שהיו מוקפים כל חומריותם בענן ה' יומם ואש לילה¹².



¹² **תמצית דבריו: סוכות, היא המצוה היחידה שכל גופו מתקדש בה, באכילה שתיה ולינה בסוכה, וזה אי אפשר אלא אם הוא משוחרר מעול אחר, שאי אפשר להיות משועבד לה' אם יש עליו שיעבוד אחר, ולכן הוציאנו ממצרים לקבל את התורה, כי אין אפשרות להיות משועבד לה' כאשר אנו משועבדים למצרים, ורק לאחר השחרור משיעבוד מצרים השרה עלינו את שכינתו בענני הכבוד, לכן רק בסוכות כתוב למען ידעו דורותיכם.**



[קו]

¹³ [קו] גרסין בירושלמי (שבת א, ג) וז"ל "רבי חייא רובא מפקד לרב, אין את יכול מיכול כל שתא חולין בטהרה, אכול, ואם לאו, תהא אכיל שבעה יומין מן שתא" ע"כ. פירוש: רבי חייא הגדול, צוה לרב, אם אתה יכול לאכול כל השנה חולין בטהרה אכול, ואם לא, לפחות בשבעה ימים בשנה תאכל חולין בטהרה. ולא מבואר אלו ימים אלו, ומדוע בהם יש לאכול חולין בטהרה.

והרא"ש בראש השנה (ד, יד) הביא את הירושלמי, וכתב, וז"ל "וכתב רבא"י העזרי ז"ל, קבלתי שאלו שבעה ימים הן שבין ראש השנה ליום הכפורים, על כן נהגו באשכנז, אף אותן שאין נזהרין מפת של נכרים כל השנה, בעשרת ימי התשובה נזהרין" עכ"ל.

ואם קבלה היא נקבל. אבל באמת יש להקשות, מדוע אמר שבעה ימים, והא עשרה ימים הם, וכי נקל בשני ימים של ראש השנה יותר מהימים שבין ראש השנה ליום כיפור. ועוד קשה, מדוע בימים אלו יש להזהר לאכול חולין